

Södervidinge kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KARL JOHAN KEMBER, 2015-06-26

jais
arkitekter

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

—

Södervidinge kyrka

Kävlinge församling, Rönnebergs kontrakt, Lunds stift
Södervidinge socken, Södervidinge 28:1, Kävlinge kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Före enskiftet 1805 var Södervidinge en liten kyrkby, med bebyggelsen tätt samlad sydost om kyrkan. Kyrkogården är belägen inom fornlämning Södervidinge 27:1, som utgörs av den historiska bytomtens utsträckning innan utskiftningen. I anslutning till byn finns två brons- eller järnåldershögar, den ena känd under namnet Banhög, som visar på områdets långa bruks- och bosättningskontinuitet.

Efter skiftet spreds gårdarna i landskapet, och bebyggelsen utvecklades så småningom i huvudsakligen tre områden. I den gamla kyrkbyn ersattes den medeltida kyrkan 1870 av en ny kyrka, och här byggs skola och prästgård. Väster om byn växte Särslöv fram i början av 1900-talet, i samband med att Harjagers härads vägkassa etablerades vid bygatan. Öster om kyrkan koncentrerades bebyggelsen till stationsområdet, som uppstod efter att järnvägen med sträckningen Billesholm- Malmö tillkom 1886. Här byggdes ett femtontal småhus, i huvudsak gatehus och egnahem. Stationen lades ner på 1960-talet men byggnaden står kvar. På stationsområdet har sedan 1900-talet funnits ett bageri, och här ligger idag Södervidinge bageris stora industrianläggning.

Södervidinge kyrka och kyrkogård ligger idag i byns västra utkant, omgiven av ett kuperat och öppet odlingslandskap. Strax söder om kyrkogården ligger den nyklassicistiska prästgården från år 1921 med tillhörande trädgård. Prästgården är inte längre i församlingens ägo. Öster om kyrkan ligger en gammal skola från 1800-talets senare del. Församlingen tog över skolan år 1964. Skolan såldes nyligen som privatbostad, och församlingsverksamheten flyttade in i kyrkan. Området kring Dagstorp, Södervidinge, Norrvidinge och Västra Karaby är utpekade som ett riksintresse [M32] för kulturmiljövården och av Länsstyrelsen ansett som en särskilt värdefull kulturmiljö. De gamla byarna med sina 1800-talskyrkor utgör ett motiv för bevarande.

Kyrkobyggnaden

Södervidinge kyrka byggdes i nyromansk stil 1869- 1870, då den ersatte en medeltida

kyrka och klockstapel på samma plats. Den stora folkökningen i området medförde, att kyrkan hade blivit för liten. Arkitekt Edvard von Rothstein fick uppdraget att upprätta ritningar för en ny kyrka. Den gamla kyrkan bestod av långhus, kor, absid, vapenhus i söder och en tillbyggnad i väster. Den beskrivs 1845 av Carl Georg Brunius som en tämligen liten gråstenskyrka i rundbågsstil utan torn.

Emil Edvard von Rothstein, 1821-1890, var arkitekt, ämbetsman vid Överintendents-ämbetet och professor från Stockholm, känd för att ha författat "Allmänna byggnads-läran", en praktiska som haft stor betydelse för att sprida kunskaper om svensk byggteknik. Rothsteins produktion var till stor del inriktad mot sakrala arbeten, på tids-typpiskt vis mestadels i nyklassicism i kombination med nyromanska, och senare nygotiska, detaljer. Södervidinge kyrka gavs en i huvudsak nyromansk karaktär.

1880 får kyrkan sin orgelfasad ritad av arkitekt Otto August Mankell. Originalritningarna till kyrkan innehåller ingen orgelläktare, vilket kan tyda på att den byggts i efterhand, troligtvis samtidigt med orgelfasaden.

1934 får kyrkan sitt tornur. Tornuret bekostas genom en donation av Anna Sofia Frithje. Dock räcker inte pengarna varför församlingen får ta ett lån i sparbanken.

1947 startas en omfattande restaurerings enligt förslag av Eiler Graebe. Arbetena omfattar omtäckning av kyrkans tak med kopparplåt, omputsning av innertaket, målning av väggar samt ny takstol och yttertak över absiden.

1951 friläggs kyrkans murverk i samband med en omputsning, och man noterar att det förekommer återanvända sandstenar från den rivna romanska kyrkan i fasaderna.

1967-1968 målas kyrkan om in- och utvändigt, den gamla altaruppsatsen sätts upp på norra långhusväggen och bänkinredningen justeras.

1974 genomförs en renovering enligt förslag av Folke Hansson. Fasadpartier kalkas, spegeldörrarna renoveras och ett nytt kalkstensgolv läggs in i kyrkan. Under 1970-talets slut byggs utrymmet under orgelläktaren in med väntrum, förråd och toalett.

2000 renoveras kyrkans fasader utvändigt efter handlingar av Meiby Ark&Design. Fasaderna rengörs, putsas med hydrauliskt kalkbruk och ommålas med silikatfärg, som hade täckt kyrkan sedan 1984. Den exteriöra färgsättningen återställs liknande den ursprungliga med grå sockel och röda fönsteromfattningar. 2010 byggs utrymmet under orgelläktaren om. En ny samlingslokal med tillhörande pentry och toalett inreds, som avgränsas från långhuset med en vitmålad gipsvägg.

Exteriör

Kyrkobyggnadens utbredning är oförändrad sedan uppförandet, utformad med ett torn i väster, ett långhus som är väsentligt bredare än tornet, samt en absid i öster.

Kyrkan är troligtvis grundlagd på en kallmur av natursten. Fasaderna avslutas mot mark med en hög gråmålad putsad sockel. Sockeln har en skråkant vid övergången mot dagermuren, medan sockeln mellan lisenerna är markerad med en rak linje. Murarna är byggda av gråsten med inslag av sandsten, bl.a. i långhusportikernas omfattningar, som kommer från den rivna romanska kyrkan. Tornets ytterväggar är uppförda med gråstensmurverk. Tegel förekommer i listverk och kring fönster- och dörröppningar. Fasaderna, som inramas av lisener, är spritputsade och målade med silikatfärg. Listverken är slätputsade. Vid takfoten löper en rundbågefris som avslutas uppåt med en gesimslist. Längs tornets takfot finns ett tandsnitt mellan rundbågefrisen och gesimslisten. På absiden finns en gördellist uppbyggd med två språng.

Mitt på långhusets fasader i norr och söder finns förkroppade portaler avtäckta med sadeltak. Portalerna är krönte med kopparklädda kors. Den södra portalen är numera kyrkans huvudentré, medan den norra troligen aldrig använts och är blinderad. Entrén till tornet och vapenhuset är numera sekundär, liksom entrén till absiden i öster. Alla entréer nås via trappor av granit, vid västra entrén även med inslag av sandsten.

Fönster- och dörröppningarna, liksom tornets ljudöppningar, är rundbågigt täckta bortsett från två mindre öppningar på absidens östra sida som är rakt täckta. De rundbågiga öppningarna vidgar sig utåt med två språng utförda i karnisform. Fönster- och dörröppningarna är målade i tegelrött [1], förutom de kring tornets ljudöppningar och de två på absidens östra sida. De flesta solbänkarna är avtäckta med plåt. Fönstren har ett svartmålat spröjsverk av gjutjärn. Ytterdörrarna av fyllningstyp är byggda av brunmålat trä med utskurna dekorer i speglarna. Tornets dubbla ljudöppningar i alla väderstreck har luckor av stående svartmålad träpanel.

Yttertaken över långhuset och absiden är täckta av falsad kopparplåt i skivformat med förskjutna hakfalsar. Torntaket är belagt med svartmålad stålplåt i skivtäckning, från sett spiran som är horisontellt bandtäckt. Taket över långhuset är utformat som ett sadeltak. Absiden har ett sadeltak som åt öster avslutas med konisk form. Torntakets bas har formen av ett pyramidtak som kröns av en åttasidig spira. Högst upp på spiran sitter ett kopparklätt klöverbladskors. På tornet finns i alla väderstreck urtavlor med svartmålade romerska siffror.

På marken vid tornets norra sida ligger två gravhällar, och invid dessa finns två resta stenar. Stenarnas ursprung och funktion är okänd.

[1]: Långhusfönster med rödmålad omfattning

[2]: Tornet med ur och korskrönt spira

Interiör

Tornets bottenvåning i väster, som utgör vapenhuset, har golv av grå kalkstensplattor, putsade vita väggar och plant tak. På norra sidan finns en svart och gråmålad trätrappa som leder upp till tornets övre våning från vilken man når orgelläktaren. Västra porten är en invändigt gråmålad pardörr av trä. Ovanför denna finns en rundbågig fönsteröppning som sträcker sig ovanför bjälklaget till nästa våning.

Från vapenhuset kommer man genom en gråmålad pardörr in i ett samlingsrum under orgelläktaren. Församlingslokalen skiljs av från kyrkorummet med en halvrund vägg som följer orgelläktarens svängda form. I utrymmet finns förutom själva samlingslokalen en toalett, pentry, städförråd och undercentral. Väggarna är vita varav några med svag kvadermålning lika kyrkorummet, och på golvet ligger en grå heltäckningsmatta. Innertaket består av enkla akustikplattor. De yttre fönstren är kompletterade med innerbågar av metall. Dörren mot kyrkorummet är, liksom orgelläktarens pelare, gråmålad. Rummet är modernt möblerat med stolar och cafébord.

Kyrkorummet [3] är täckt med ett femdelat fribärande reveterat valv. Väggarna är slätputsade och liksom taket målade i ljus kulör. De är dekorerade med kvadermålning i tunna ljusgrå linjer. Mot öster öppnar sig långhuset mot absiden med en rundbågig öppning, triumfbågen, som är marmorerad likt granit i gråsvarta toner. Triumfbågen är försedd med inskriptionen "Helig Herre! Ditt hus prydnings evinnerliga ps. no93 b4". Golven är belagda med dels de ursprungliga diagonalställda terrazzoplattorna i svart och gulvitt samt nyare tillkomna grå kalkstensplattor. Golven i bänkkvarteren är belagda med grå linoleum. Koret är förhöjt ett steg i linje med främsta bänkraden.

[3]: Interiör mot koret

På långhusets södra sida finns en rundbågigt täckt dörröppning, som fungerar som huvudentré vid förrättningarna. Dörren är en gråmålad parport med gjutjärnsfönster ovanför. Rakt över mittgången finns ett sidoaltare med altaruppsatsen från 1746. Predikstolen är uppställd i långhusets sydöstra hörn, och dopfunten i det nordöstra. Långhusets västra sida upptas av orgelläktaren. Den bärs upp av sex kraftiga pelare. Orgelläktarens front är bågformad. Läktarbarriären är indelad i tre större partier. Mittpartiet är dekorerat med tolv rundbågiga blindarkader där det i varje öppning finns en målning. Målningarna är från 1775 och utförda av Johan Cullman från Landskrona. De framställer Kristus i mitten med apostlarna på sidorna.

Bakom altarskranket finns absiden, som används som sakristia. Valvet som täcker absiden, och som är synligt från långhuset, är målat i en starkt blå kulör. Väggarna i sakristian är målade i grönt. Över hela sakristian finns ett plant, vitmålat innertak mot absidens valv. Golvet i sakristian är belagt med en röd mönstrad plastmatta. I absiden finns en ytterdörr i öster och fem fönster.

En gråsvart trätrappa längs norra väggen i vapenhuset leder till tornets andra våning. Golvet på tornets andra våningsplan består av omålade brädor, och ytterväggarna är putsade och vitmålade. Vid rummets södra sida finns oändelen av vapenhusets fönster och en trätrappa som leder upp till tornets tredje våning. Trappan är försedd med lucka. Vid tornrummets östra sida finns en trätrappa upp till tornets fjärde våning där kyrkans klockbock står uppställd. Det finns två rundbågigt täckta ljudöppningar i

samtliga väderstreck. Ovanför klockrummet finns urverksrummet och tornspiran, rest kring en hjärtstock och mot denna stick- och gradsparrar som underlag för takets inbrädning. Uppstigningsanordning saknas. På tornets tredje våningsplan kan man via en ställucka nå vindsutrymmet ovanför långhuset. Undertaket över långhuset bärs av spännstolar, som saxats och förlängts så de bildar knutpunkter med yttertakens sparrar. Takstolarna saknar hanband, förutom ett fåtal senare påspikade.

Inredning och inventarier

Altaret inklusive altarskivan är av trä och ursprungligt. Fronten är marmorerad likt en sommarhimmel i ljust blått och vitt. Sidorna är täckta av träfanerade skivor. Altaret används som förvaring från sakristiesidan.

Altarskranket som skiljer av sakristian är utformat i nygotisk stil efter von Rothsteins ritningar. Det förhöjda mittpartiet bildar kyrkans altaruppsats. På ömse sidor om denna sitter dörrar till sakristian. Partierna är inramade med gavelförsedda pilastrar dekorerade med trepassbågar. Sidopartierna avslutas uppåt med klöverbladkors och under dessa en fris med rektangulära former. Skrankets grundton är mörkt brun ådring med ljusare fält.

Altaruppsatsen är en del av altarskranket. Altaruppsatsen är uppbyggd av två fialkrönta pilastrar ställda på ett högt fundament. Mellan pilastrarna finns ett rundbågigt parti med ett latinskt kors. På pilastrarna står apostlarna Matteus och Johannes, och högst upp på altaruppsatsen återfinns Kristus. Altaruppsatsen är målat i mörk ek- och ljus björkådring med röda- och förgyllda accenter.

Den gamla altaruppsatsen är placerad på långhusets norra sida. Uppsatsen är tvådelad och ramar in två målningar på duk från 1746 utförda av akademiritmästaren Carl Mörth. Motiven framställer Kristi korsfästelse och Kristi uppståndelse.

Altarringen av trä är ursprunglig. Den har formen av en förlängd halvcirkel. Överliggaren, liksom knäfallet klädd med röd sammet, vilar på en öppen, brunådrad barriär av rundbågar ställda på kolonetter med förhöjd bas och toskanska kapital.

Dopfunten [4] av sandsten är huggen av Mårten Stenmästare omkring 1170. Dopfunten är signerad med runor. Både den cylindriska foten och den kittelformade cuppan är rikt smyckad. På foten syns två lejon, och på skålen repstavar och en palmettbård. Till dopfunten hör ett svartmålat lock [5] av ek med texten IHESVS NASAREN. Ett hukande lejon i romansk stil fungerar som handtag. Lockets ålder är omtvistad; möjligen är det en senare efterbildning, men inskriptionen har 1500-talskaraktär.

[4]: Dopfund

[5]: Dopfuntslock

Predikstolen är ursprunglig, gestaltad av von Rothstein. Den är ådringsmålad i bruna nyanser med ljusare arkader mot en mörkare botten, och dekorerad med samma arkadmotiv som alttarringen. Den runda korgen vilar på en rund fot med bas och skivkapitäl. Foten är marmoreringsmålad i grått och svart. Överliggaren är klädd med röd sammet. Korgen nås genom en rak, brunmålad trätrappa med öppen barriär av svarvade balusterdockor. Ovanför predikstolen hänger ett ljudtak med åttakantig planform. Dess yttersidor dekoreras med ett rundbågemotiv med droppstenar. Överst på baldakinen finns en tornspira krönt med ett förgyllt klöverbladskors.

Bänkinredningen, i original men ombyggd 1967-68, är sluten och indelad i fyra kvarter. Nedanför predikstolen, vid långhusets södra sida, står en klockarebänk. Gavlarna längs mittgången avslutas uppåt med en halvcirkelform. Bänkinredningens grundkulör är ljusst gul ekådring med röda- och blå kulörer på luckor och listverk.

Orgeln har två manualer med 13 stämmor och är tillverkad av Mårtenssons orgelfabrik i Lund. *Orgelfasaden* i nygotisk stil är formgiven av Otto August Mankell 1880. Den har synliga pipor och är tredelad med ett förhöjt mittparti och med ett spelbord vänt mot församlingen. Orgelfasaden är vertikalt indelad med fyra fialkrönte pelare. Sidopartierna avslutas uppåt med tre spetsbågar och ett rakt krön. Mittpartiet har ett gavelparti med en inskriven fyrpassbåge. Fasaden är målad i vitt med förgyllt listverk.

Klockorna av malm hänger på tornets fjärde våning. Storklockan åt söder är från 1653 och lillklockan åt norr är från 1637. På storklockan finns inskriptioner, änglahuvuden och bladornamentik. Byglarna är dekorerade med skäggiga masker. På lillklockan finns inskriptioner, en liten ryttarfigur och madonnan omgiven av fyra änglar.

Övrigt

Triumfkrucifix, av ek från 1400-talets slut, förvaras på Lunds Universitets Historiska Museum. Kristusfiguren saknar armar och ben och har stympade fötter.

Kyrkogården

Den äldst bevarade kartan, där Södervidinge kyrka finns redovisad, är en laga delningskarta från 1773. Kartan visar kyrkans läge nordväst om själva bebyggelsen. Kyrkogården är kvadratisk, och det finns troligen en klockstapel placerad strax söder om koret. Prästgården, en kringbyggd gård, är belägen strax söder om kyrkan. På enskifteskartan från 1805 stämmer kyrkogårdens storlek och form väl överens med den tidigare kartan. Det gäller även för den häradsekonomiska kartan från 1910-15. År 1932 upprättar länsarkitekt Nils Blank en arbetsbeskrivning för utvidgning av kyrkogården västerut. Utvidgningen invigs år 1934.

Dagens kyrkogård består av två delar, som utgörs dels av en typisk 1800-tals kyrkogård, dels av en nyare del i väster. Den gamla kyrkogården har en rektangulär plan med kyrkan placerad i mitten, och ligger upphöjd i förhållande till landsvägen och utvidgningen. Delen omgärdas av en naturstensmur samt spår av en tidigare trädkrans. Mot norr övergår kyrkogården till åkerlandskapet med en diffus övergång. I öster ligger den gamla skolan i direkt anslutning till kyrkogården och bildar barriär. Det finns två grindar till gamla kyrkogården, båda placerade i södra muren. Huvudingången är placerad mittför kyrkans sydportal och består av en centrerad dubbelgrind med enkelgrindar på båda sidor. Grindar och grindstolpar är av gjutjärn i nygotisk stil. Den andra grinden finns i sydöstra hörnet.

Den gamla kyrkogården är i stort uppdelad i fem kvarter. På södra sidan finns två närmast lika stora kvarter åtskilda åt av gången mellan kyrkogårdens huvudingång och kyrkans sydportal [6]. Södra sidans kvarter är huvudsakligen belagda med singel medan norra sidans huvudsakligen är besädda med gräs. En grusad och hårdgjord gång löper runt kyrkan med en något större öppen plan vid tornet i väster. På norra sidan finns två större, äldre träd. I övrigt utgörs vegetationen av buxbom kring kvarteren och de flesta gravplatserna, som ofta hyser någon form av egen plantering. Ett fåtal gravar på norra sidan omgärdas av stenramar eller järnstaket. Mellan gamla- och nya delen av kyrkogården finns en höjdskillnad med en murad trappa i stödmurens norra del. Mitt för tornets ingång löper en svängd hårdgjord gång ner mot den nya kyrkogården och den grusade parkeringen.

Den nya kyrkogården har en rombisk planform och omges av en häck av näverlön, en trädkrans av lind och en naturstensmur mot gatan. Utvidgningen har ett grindparti i

söder i anslutning till stödmuren mot den gamla kyrkogården. Den nya delen är delvis utlagd i gravkvarter, belagda med singel. Övriga delar är grästäckta. Raderna av gravplatser avskiljs med rygghäckar av avenbok. Utmed yttersidorna av den nya delen finns flera gemensamma buskplanteringar.

[6]: Gamla kyrkogårdens inramade gravar, fd prästgården i fonden

I stort sett samtliga gravar på kyrkogården är av granit. Variationen i gravarnas utformning är relativt liten. Bland de äldre gravarna märks biskops Faxes från 1850-talet, en grav i gotisk stil med masverksdekor, kompletterad med en bikupa, som bl.a. symboliserar flit och uppståndelse, och på sockeln ett kors, kräkla och mitra. På den nya delen dominerar fabriksstillverkande, lägre gravvårdar från efterkrigstiden.

Byggnader på kyrkogården

I kyrkogårdens nyare västra del finns en parkering och i anslutning till den en mörkt grönmålad förrådsbyggnad i trä.

Kulturhistorisk karaktärisering för Södervidinge kyrkoanläggning

Södervidinge ingår, tillsammans med Norrvidinge, Dagstorp och Västra Karaby, i en skånsk fullåkersbygd med välbevarade kyrkor från 1800-talets mitt. Södervidinge består av tre områden, dels av kyrkbyn, dels senare bebyggelsekoncentrationer kring

järnvägen i öster och Särslövs by i väster. Mellan områdena finns obebyggda stråk, vilket gör det lätt att uttolka bylandskapets utveckling längs den gemensamma byvägen. Kyrkbyn är väl bevarad med prästgård och skola tydligt kopplade till kyrkogården, även om de båda sedan en tid tillbaka tagits i bruk för andra ändamål.

Kyrkogården är typisk för den skånska landsbygden, indelad i en äldre, högre belägen del och en utvidgning från 1934. Den gamla kyrkogården bär spåren av de ideal som växte fram från mitten av 1800-talet, med strikt kvartersindelning, singelbelagda gravplatser och omgärdningar i form av buxbom, stenramar eller järnstaket. De en gång så välordnade strukturerna har numer till viss del lösts upp, framför allt på norra sidan av kyrkogården, och växtligheten begränsats. På äldre foton syns spår av en trädkrans, som gav en sammanhållande grön linje runt hela gamla kyrkogården. Kransen saknas idag delvis i norr och helt i söder, vilket å andra sidan gjort miljön längs vägen ljusare, och satt kyrkan mer i fokus härifrån. Mot norr övergår gamla kyrkogården till landskapet bitvis helt utan kant. Den nya kyrkogården har en för mellankrigsåren typiskt lågmäld utformning, med gravarna ställda mot rygghäckar i strikta rader.

Södervidinge kyrka är en av hela 37 skånska kyrkor, som nyuppfördes eller radikalt ombyggdes under 1860-talet till följd av landskapets stora befolkningstillväxt. Precis som på många andra ställen, föregicks kyrkan av en medeltida föregångare på samma plats. I samband med antikvariska arbeten har man hittat återanvända sandstenar i det nuvarande murverket, vilket ställer krav på varsamhet vid framtida renoveringar.

Södervidinge kyrka framstår, likt alla andra skånska kyrkor som nyuppfördes under 1860-talet, som exteriört mer eller mindre oförändrad exteriört, fränsett bytet av takmaterial. Gjutjärnfönstren är bevarade utan extra innerbågar, och fasaderna är sedan 2000 färgsatta i de förmodat ursprungliga röda, grå och vita kulörerna. Kyrkan är ett av flera likartade exempel ur Edvard von Rothsteins produktion. Byggnadens blandstil visar på tidens arkitekturutveckling, från den nyklassicistiska arkitekturen vid 1800-talets början mot eklektiska byggnader med drag av nyromanik och senare nygotik. Fasadernas utformning med vita listverk, rundbågsfriser och lisener är, liksom den åttkantiga spiran, vanliga drag hos de många sockenkyrkor som växte fram under Överindentsämbetets översyn från 1840-talet och framåt. I exteriören finns även några mer originella detaljer, såsom de två motställda långhusportikerna, och den säregna utformningen av absidfasaderna, som styrts av läget för det invändiga sakristiataket.

Kyrkans interiör är i huvudsak intakt sedan byggnadstiden. Det reveterade, femdelade taket, den marmorerade triumfbågen, väggarnas kvadermålning och golvetts terrazzo-plattor är alla tidstypiska markörer. Absidens skarpa målning, till hälften i grönt respektive blått som symboler för marken och himlen, är av begränsad konstnärlig

betydelse men är viktig för upplevelsen med sin religiösa koppling. Det marmorade altaret har en mildare blå ton, som bättre stämmer med himlens färg. En liknande färgsättning har funnits i Löddeköpinge kyrka, där väggarna mellan 1868 och 1938 var målade i ljusgrönt och blått upp till valvanfängen.

Samlingssalen från 2010, inbyggd under orgelläktaren, har en påtagligt enkel utformning med modernt undertak och golv av heltäckningsmatta. Åtgärderna är reversibla, och det gamla golvet finns kvar under mattan. Mötet med långhuset sker genom en kompakt och helt slät gipsvägg, vars halvrunda form välgörande följer orgelläktarens.

Den nygotiska altaranordningen med altarskrank, altarring, altare och altaruppsats är välbevarad och av stor betydelse för upplevelsen av kyrkorummet. Lösningen med ett innertak i sakristian mot absidens valv är atypisk. Altarskranket och altaret är framskjutna relativt Rothsteins ritningar, vilket gör att ljuset inte faller på altaret på det sätt arkitekten lär ha avsett. Den framskjutna placeringen har dock fördelen, att altaret kommer närmare församlingen, som på så vis blir mer delaktiga i kommunionen.

Bland kyrkans inventarier märks predikstolen, samkomponerad med altarskranket, och den i kyrkorummet väl inpassade nygotiska orgelfasaden. Kyrkans klenod är dopfunten, en av fem signerade dopfuntar av den erkände stenhuggaren Mårten Stenmästare. Den är prydd med hans typiska akantuspalmtebbård mellan repstavar, men också ett mansansikte, ett troligt självporträtt, som annars bara återfinns på hans dopfunt i Höör. Foten pryds, liksom den i Örtofta, av ett lejon, en vanlig symbol inom romansk konst. Lejonet finns också på det tillhörande doplocket i trä. Eventuellt är det medeltida och i så fall det äldst bevarade i Skåne av denna typ. Bland inventarierna som finns bevarade från den gamla kyrkan ska nämnas den gamla altaruppsatsen med Carl Mörths fint utförda målningar. Mörth finns även representerad bl.a. i närbelägna Gamla kyrkan i Kävlunge och kyrkan i Saxtorp.

Rekommendationer

- Byggnadens nygotiska exteriör är, bortsett från bytet av takmaterial, intakt sedan uppförandet. Vid renovering bör särskild uppmärksamhet ges åt kyrkans färgsättning, fönster och det dekorartade fasadlistverket.
- Interiört bör värnas kyrkans ljusa och luftiga karaktär. I synnerhet det brutna taket, den marmorade triumfbågen, altaranordningen och predikstolen bör behandlas varsamt.
- Den arkitektoniska utformningen av koret och absiden, både exteriört med sin fönstersättning och interiört med sakristian, är sällsynt. I samband med fram-

tida ommålningar kan undersökas möjligheten till en mildrad färgskala i koret.

- Kyrkans dopfunt är ett välbevarat arbete av Mårten Stenmästare av mycket hög kvalitet, som liksom det tillhörande locket bör värnas.
- De två utbyggnadsfaserna av kyrkogården bär spår av sina tiders ideal. För den äldsta delen gäller, att omgärdningarna och singeltäckningarna bör bevaras. För den nya delen bör ordningen med dominerande rygghäckar värnas.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkan och kyrkotomten ligger inom registrerad fornlämning Södervidinge 27:1. Fornlämningen utgör Södervidinge gamla bytomt och skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen. Området kring Södervidinge, Dagstorp, Västra Karaby och Norrvidinge är utpekat som ett riksintresse [M32] för kulturmiljövården och av Länsstyrelsen ansett som en särskilt värdefull kulturmiljö.

Källor och litteratur

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) opublicerad 2012

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Södervidinge kyrkogård, Lotta Eriksson (2007), Regionmuseet, Kristianstad

Underhållsplan för Södervidinge kyrka 2010-02-01, ItArk Arkitektkontor AB (2010), Helsingborg

Regionmuseets i Kristianstads arkiv, Lund, mappar 1-2: *Södervidinge kyrka*

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, Riksantikvarieämbetet Fornsök, hämtad 2014-08-20

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>, Lantmäteriet, hämtad 2014-08-20

http://www.kavlinge.se/download/18.f8873cc141a12daff3168a/1382011873058/Tematis_k+%C3%B6versiktsplan+Kulturmilj%C3%B6program.pdf, Kulturmiljöprogram Kävlinge kommun (samrådshandling), hämtad 2014-08-15.

http://www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/kavlinge/Pages/Dagstorp-Sodervidinge-Vastra_Karaby-Norrvidinge.aspx, Länsstyrelsen, hämtad 2014-08-20.

http://www.raa.se/publicerat/varia2012_17.pdf, Riksantikvarieämbetet, hämtad

2014-08-20.

Intervju med representanter från Kävlinge församling, möte 2014-08-25.

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Södervidinge kyrka, Rönnebergs kontrakt, har upprättats av:

Karl Johan Holmberg (handläggare), Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig
avseende kulturvärden

Susanna White (medverkande), Arkitekt SAR/MSA

JAIS arkitekter AB

Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg

042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2014-08-18

Färdigställd rapport: 2015-06-26